

УДК [378.091.212:78:37]: 004

DOI:

Тетяна Багрій, викладач кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

ОРІЄНТИРИ ІННОВАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

У статті актуалізовано проблему впровадження інновацій в навчальний процес. Розглянуто погляди вітчизняних та зарубіжних науковців щодо модернізації мистецької освіти в контексті сучасних вимог, визначено суть поняття “інновації”, “інноваційна мистецька діяльність”. Висвітлено роль компетентнісного підходу в запровадженні інноваційних технологій. Охарактеризовано умови, які впливають на проведення інноваційної діяльності. Зосередено увагу на впровадженні заходів, які сприяють виявленню художньо-творчих якостей особистості.

Ключові слова: майбутній педагог-музикант; інновації; інноваційна мистецька діяльність; традиційне та інноваційне навчання.

Лім. 7.

Tetiana Baqriy, Lecturer of the Theories and Methods of
Music Education and Choreography Department,
Melitopol Bohdan Khmelnytskyi State Pedagogical University

GUIDELINES OF INNOVATIVE TRAINING OF THE FUTURE TEACHER-MUSICIAN

The article considers the problem of introducing innovations in the educational process. The views of domestic and foreign scholars on the modernization of art education in the context of modern requirements are analyzed; the essence of the concept of “innovation”, “innovation” is defined. The importance of the competence approach in the introduction of innovative technologies is substantiated. The competencies that testify to the readiness of the future music teacher for professional activity are singled out. The essence of methodical, psychological-pedagogical, musical-pedagogical, executive, multicultural, Informative competencies is characterized, which together reveal the readiness of the future teacher-musician for innovative activity. The ratio of traditional and innovative direction in education is indicated. The focus is on preserving the values of past experience, the improvement of which in accordance with modern requirements provides opportunities for the development of innovative processes of music and pedagogical education.

The conditions that affect the implementation of innovative activities are described. The problem of motivational factor in innovation activity is actualized. The awakening of which is due to the disclosure of individual abilities, creative potential of the individual. The essence of creative musical and pedagogical training of students is substantiated. An emphasis is placed on the implementation of measures that contribute to the identification of artistic and creative qualities of the individual.

The article deals with the introduction of new organizational and methodological innovative technologies in Melitopol State Pedagogical University at the Department of Theory and Methods of Music Education and Choreography. It was found that the introduction of creative search into educational activities enhances the professional and personal qualities of the future music teacher and is a necessary condition for his training.

Keywords: future teacher-musician; innovations; innovative artistic activity; traditional and innovative learning.

Постановка проблеми. Стратегія педагогічної освіти в Україні визначається спрямованістю на створення умов для професійного розвитку особистості вчителя, його конкурентоспроможності в сучасних умовах. Одним із завдань, передбачених Національною доктриною розвитку освіти в Україні, є модернізація навчального процесу у закладах вищої освіти, створення умов для реалізації творчих можливостей особистості в освітньому процесі. Необхідність гуманізації освіти є першочерговим завданням у процесі модернізації сучасної системи освіти. Гуманізація

як пріоритетний напрям вищої педагогічної освіти покликана розв'язувати освітні і соціальні завдання, які забезпечать суспільство професійними кваліфікованими спеціалістами. Як бачимо, мета залишається незмінною, але технології змінюються. У сучасних умовах пріоритетними напрямами в освіті є оволодіння новими технологіями, поєднання вмій самостійно здобувати знання, аналізувати, критично оцінювати інформацію, робити вибір і надавати перевагу новим ідеям, ефективно застосовуючи їх на практиці.

Професійна підготовка майбутнього педагога-

музиканта потребує впровадження у навчальний процес нових ефективних форм, методів і засобів, реалізація яких наблизила б її до вимог сьогодення.

Аналіз досліджень і публікацій. Фахову підготовку педагогів-музикантів, формування й розвиток окремих професійних властивостей висвітлювали у своїх працях Е. Абдулін, Л. Арчажнікова, Л. Гусейнова, Н. Кузьміна, В. Орлов, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Н. Сеґеда, А. Хуторський. Проблемам модернізації мистецької освіти в контексті сучасних вимог присвячені студії Л. Масол, О. Михайличенко, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Т. Потапчук, Т. Рейзенкінд, І. Сташевської, В. Черкасова, О. Щолокової.

У наукових доробках О. Єременко, К. Завалко, Л. Коваль, В. Лабунця, Л. Надирова, І. Немикіна, О. Олексюк, Л. Паньків, В. Шульгіна розглядаються питання підготовки майбутніх педагогів-музикантів до інноваційної музично-педагогічної діяльності. Інноваційні стратегії сучасної освіти у вітчизняній педагогіці висвітлені у працях низки вчених Г. Балл, Д. Бех, С. Гончаренко, І. Дичківська, І. Зязюн, М. Євтух, Т. Коляда, В. Кузнецова, Л. Масол, Л. Овчаренко, Л. Онищук, В. Паламарчук, І. Підласий, А. Пехота, М. Романенко, В. Федорчук, Л. Хихловський, Е. Шиянов. Теоретичні та практичні аспекти інноваційних процесів у системі освіти розглядаються в працях зарубіжних учених, зокрема, американських та англійських педагогів (Х. Барнет, Дж. Бассет, Р. Морріс, Б. Санто, Б. Твіст та ін.).

Узагальнені результати наукових досліджень свідчать про накопичений досвід у підготовці майбутнього педагога-музиканта до професійної діяльності.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності інноваційних форм і засобів інноваційної діяльності у професійній діяльності педагога-музиканта.

Вклад основного матеріалу дослідження. Специфіка професійної діяльності педагога-музиканта полягає у синтезі знань та умінь в галузі музичного мистецтва та педагогіки. Творча природа мистецтва спонукає до постійного оновлення, і в будь-якому випадку діяльність педагога-музиканта розглядається як інноваційна педагогічна система, яка змінюється під впливом запитів учнів і суспільства. Поступово формуються нові погляди на професійну діяльність педагога-музиканта, яка полягає у новаторстві, втіленні нових ідей, технологій, методик навчання. Поняття “інновація” означає новизну у змісті, формах і методах навчання. Інноваційна спрямованість змісту освіти зумовлена соціально-економічними перетвореннями, які викликали

зміни в системі освіти і сприяли її оновленню. Інноваційна діяльність в галузі освіти – це передовсім підвищення якості освіти, а отже, і підвищення конкурентоздатності закладу вищої освіти на ринку освітніх послуг. Головною особливістю інноваційної діяльності в освіті виступає спрямованість інновацій на конкретну особистість, на її розвиток, створення мотивації успіху в предметних галузях.

Сучасні процеси в освіті характеризуються використанням двох напрямків у навчанні – традиційного та інноваційного. Для традиційного типу навчання характерна підтримка усталеного запровадженого порядку, накопичення обсягу знань та умінь згідно з програмними вимогами, але недостатня увага приділяється практичному досвіду самовираження у професійній діяльності. Питання співвідношення традиційного та інноваційного напрямів навчання перебуває у полі зору науковців та педагогів. Окреслюючи інноваційний контекст підготовки майбутнього педагога-музиканта, А. Растригіна зазначає, що спрямованість у підготовці на відповідність кваліфікаційній характеристиці вчителя для школи “звужує можливість музичного мистецтва як засобу гуманізації суспільства, а також негативно впливає на мотивацію студентів щодо особистісного самовираження в майбутній професійно-практичній діяльності відповідно до можливостей і потреб кожного з них та затребуваності фахівців музичного профілю в сучасному соціумі” [6, 60].

На відміну від традиційного, інноваційне навчання спрямоване на розвиток особистості, як спроможного самостійно долати проблеми, які виникають при реалізації нововведень і передбачає отримання нових знань шляхом переосмислення власного досвіду.

Досліджуючи педагогічні традиції музичного освітнього процесу, І. Немикіна зазначає, що вони завжди були основою освітньої діяльності і зосереджує увагу на збереженні цінностей минулого досвіду. Звертається увага на взаємозв'язок традицій та інновацій, переосмислення поглядів, установок, методів, форм і засобів, удосконалення яких до вимог сьогодення приводить до розвитку інноваційних процесів музично-педагогічної освіти [5]. Характеризуючи інноваційну мистецьку діяльність, Л. Ліхницька визначає її як “найвищий ступінь педагогічної творчості, зумовленої економічними та соціокультурними змінами у суспільстві, які мають задовольнити потреби прогресивної мистецької педагогіки в модернізації та раціоналізації процесу художнього виховання

учнів загальноосвітньої школи засобами мистецтва” [4]. К. Завалко інноваційну діяльність педагога-музиканта трактує як “складне інтегральне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів дій та засобів, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення та внесення педагогом змін до власної системи роботи в контексті модернізації мистецької освіти” [1].

На сучасному етапі впровадження інноваційних технологій велика увага приділяється компетентнісному підходу, який передбачає володіння як теоретичними знаннями, так і практичними вміннями, використання їх у конкретних ситуаціях. У контексті інноваційної діяльності К. Завалко виділяє компетентності, володіння якими характеризує підготовку майбутнього педагога-музиканта до професійної діяльності.

Методична компетентність. Передбачає володіння різними прийомами і методами викладання, втілення їх у практику, враховуючи навчальну ситуацію.

Психолого-педагогічна компетентність. Виявляється у кваліфікації вчителя як діагноста індивідуально-особистісних якостей учня та в умінні застосовувати знання залежно від реальної практики.

Музично-педагогічна компетентність. Її зміст складає поєднання музикознавчої компетентності та компетентності у сфері формування художньо-естетичних смаків та міжособистісного спілкування.

Виконавська компетентність. Полягає в оволодінні уміннями ілюстрації на інструменті або голосом музичного твору. Механічний запис повинен доповнюватися живим виконанням вчителя.

Полікультурна компетентність. Базується на основних цінностях європейського суспільства і є важливою умовою життєдіяльності в сучасному світовому просторі.

Інформативна компетентність. Забезпечує можливість самостійного пошуку, відбору, систематизації і обробки необхідного матеріалу. Визнана європейським суспільством частиною процесу реформування системи освіти в світі.

Дослідниця зазначає, що тільки об’єднавши всі ці компетентності, можна засвідчити готовність майбутнього педагога-музиканта до інноваційної діяльності [2, 87]. Багатовимірність змісту компетентнісного підходу свідчить про збереження кращих ідей і традицій у новому інноваційному полі.

Підготовка майбутніх педагогів-музикантів до проведення інноваційної діяльності забезпечується створенням відповідних педагогічних умов, а саме: стимулювання самостійної діяльності у процесі виконання практичних форм засвоєння мистецьких знань, умінь та навичок, заохочування творчих знахідок, цікавих ідей, пропозицій. Усі ці заохочення спрямовані на відповідну позитивну емоційну реакцію, почуття задоволення, гордості, радості, захоплення собою, вірою у свої здібності.

Щоб залучити студентів до інноваційної діяльності, необхідно створити відповідну мотивацію, виявити мотиваційне зерно особистості, адже не всі можуть усвідомити свої здібності, творчий потенціал. “Схильність до мотиваційної діяльності пробуджується у зв’язку з такими індивідуальними здібностями студента, завдяки котрим особистість може повніше та глибше віддзеркалити специфічний зміст інноваційної діяльності” [3, 110]. Проблему актуалізації мотиваційної сфери, яка є особливо життєтворчою у музичній педагогіці, В. Лабунець називає однією з важливих умов інноваційної підготовки майбутнього педагога-музиканта.

Упровадження вищезазначених педагогічних умов, спонукання до творчого самовираження в інноваційній музично-виконавській діяльності, формування музично-творчого та критичного мислення, досвіду навчально-пошукової діяльності, пошуку і розкриття власного музичного “Я” забезпечує взаємозв’язок та послідовність проведення поетапної методично вивіреної підготовки майбутніх педагогів-музикантів до проведення інноваційної діяльності.

Необхідною умовою в підготовці майбутнього педагога-музиканта є не тільки використання у навчальному процесі нових наукових знань, але й впровадження творчого пошуку в освітню діяльність різноманітних заходів, що сприяють виявленню розвитку та самореалізації студентів. Сутність творчої музично-педагогічної підготовки студентів полягає у визначенні творчої діяльності основою, засобом і вирішальною умовою професійного становлення майбутніх фахівців. Головною ознакою творчої особистості вважаються її художньо-творчі якості, тобто індивідуально-психологічні особливості людини, які відповідають вимогам творчої діяльності та є умовою її успішного виконання [7, 305].

У Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького на кафедрі теорії і методики музичної освіти та хореографії використання нових організаційних і методичних інноваційних технологій відбувається з урахуванням принципів специфіки професійної

діяльності музиканта та індивідуальних якостей його особистості.

Щороку кафедрою проводиться конкурс флеш-анімацій шкільної пісні як сучасної форми міжсесійного контролю якості освіти майбутнього вчителя мистецтва, метою якого є експертиза якості засвоєння навчального матеріалу з модуля “Шкільний пісенний репертуар”. До участі в заході залучаються завучі ЗОНЗ, які презентують студентам актуальну модель медіаграмотності вчителя музичного мистецтва, на якого очікує сучасна школа. У цьому навчальному році конкурс флеш-анімацій був присвячений вшануванню пам’яті композитора Миколи Леонтовича, знакової постаті для української культури. Виконані роботи були презентовані широким жанровим спектром творчого доробку славетного композитора. Окрім обробок народних пісень, були представлені оригінальні твори, зразки духовної музики, маловідомі твори, які рідко звучать в репертуарах хорових колективів. Такий вид діяльності сприяє усвідомленню глибини української хорової культури, великого призначення геніального композитора у вітчизняній і світовій музичній культурі.

Одним із видів підтримки та стимулювання розвитку мистецтва є культурно-мистецькі проекти. З 2012 р. започатковано проведення Хорової асамблеї, яка відбувається раз на два роки. Цей захід проводиться з метою популяризації хорового мистецтва, актуалізації знань, отриманих у процесі навчання, розвитку форм позашкільної і позааудиторної роботи, сприяння розвитку вокально-хорової культури регіону. В асамблеї беруть участь хорові колективи загальноосвітніх, мистецьких шкіл, закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації, світських та духовних установ. У межах Хорової асамблеї проводяться майстер-класи провідних диригентів-педагогів, методичні семінари, на яких відбувається обмін досвідом, новими методиками і технологіями.

Традиційно восени щороку кафедрою проводиться мистецький форум-фестиваль “Полікультурні артдіалоги”, метою якого є виявлення і підтримка творчої обдарованої молоді, залучення до національних і світових надбань. Популяризація творчої діяльності молодих виконавців сприяє зростанню рівня смаків глядацької аудиторії. Виконавці обирають не тільки естрадну манеру співу, а й академічну, використовуючи репертуар шляхом співу творів у більш осучасненому звучанні. У рамках фестивалю відбуваються різноманітні майстер-класи провідних викладачів та практиків сучасного мистецтва.

Концертно-виконавська діяльність, участь у конкурсах, мистецьких проектах активізують професійні й особистісні якості студента і сприяють їх самореалізації як виконавців.

Традиційне проведення науково-практичного тижня майстер-класів з формування музично-педагогічного професіоналізму майбутнього вчителя музики на дисциплінах з хорового диригування, постановки голосу, вокального і хорового класу спрямовується на висвітлення різних аспектів методики формування музично-педагогічного професіоналізму в процесі вокально-хорової й диригентської підготовки майбутнього вчителя.

Висновки. Отже, важливою умовою використання інновацій в освітній діяльності є виявлення інтересу до того чи того виду професійної діяльності, який змушує розмірковувати й діяти по-новому. Інноваційна діяльність педагога-музиканта належить до високого рівня творчості, а творчість це завжди створення нового. Професія педагога-музиканта багатогранна, вимагає наявності багатьох особистісних якостей і постійно перебуває в пошуках нового і прогресивного. Готовність педагога-музиканта до інноваційної діяльності передбачає вміння здійснювати вибір інноваційної проблеми і знаходити способи її успішної реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завалко К. В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до інноваційної діяльності: автореф. дис. докт. пед. наук. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2013. 39 с.
2. Завалко Е. В. Концептуальная модель инновационной деятельности учителя музыки: *Вестник МДПУ імя І. П. Шамякіна*, 2013. Вип. 1(38). С. 83–89.
3. Лабунець В. М. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інноваційної діяльності: *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. Вип. 26(2). С. 106–112.
4. Ліхичька Л. М. Формування готовності майбутнього вчителя музики до мистецької інноваційної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.
5. Немикина И. Н. Традиции и инновации в современном музыкальном образовании: *Современные проблемы науки и образования*. 2015. № 1–1. URL: <http://scienceeducation.ru/ru/article/view?id=18760>.
6. Растригіна А. М. Інноваційний контекст професійної підготовки майбутнього педагога-музиканта: *Наукові записки. Педагогічні науки*. Кіровоград: РВВ КДПУ. 2014. Вип. 133. С. 57–64.
7. Сисосва С. О., Соколова І. В. Дослідження проблем неперервної професійної освіти: генезис понять. *Педагогічний дискурс*. 2011. Вип. 9. С. 303–309.

**ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ
НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

REFERENCE

1. Zavalko, K. V. (2013). Formuvannya hotovnosti maibutnoho vchytelia muzyky do innovatsiinoi diialnosti [Formation of readiness of the future music teacher for innovative activity]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].

2. Zavalko, E. V. (2013). Konceptualnaja model innovacionnoj dejatel'nosti uchitelja muzyki [Conceptual model of innovation activity of a music teacher]. *Mozir*, Vol. 1(38), pp. 83–89. [in Belarus].

3. Labunet, V. M. (2019). Pedagogichni umovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do innovatsiinoi diialnosti [Pedagogical minds and training of maybutny teachers of musical art up to innovative performance]. *Pedagogical education: theory and practice*. Vol. 26(2), pp. 106–112. [in Ukrainian].

4. Likhitska, L. M. (2011). Formuvannya hotovnosti maibutnoho vchytelia muzyky do mystetskoj innovatsiinoi diialnosti [Formation of readiness of the future music

teacher for artistic innovative activity]. *Extended abstract of candidate's thesis*. M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Kyiv. [in Ukrainian].

5. Nemikina, I. N. (2015). Tradycii i innovatsii v sovremennom muzikalnom obrazovanii [Traditions and innovations in modern music education]. *Modern problems of science and education*. No. 1–1. Available at: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=18760> [in Russian].

6. Rastryhina, A. M. (2014). Innovatsiinyi kontekst profesiinoj pidhotovky maibutnoho pedahoha-muzykanta [Innovative context of professional training of future music teacher]. *Scientific notes. Pedagogical sciences*. Kirovohrad, Vol. 133, pp. 57–64. [in Ukrainian].

7. Sysoieva, S. O. & Sokolova, I. V. (2011). Doslidzhennia problem nepererвної profesiinoj osvity: henezys poniat. [Research of problems of continuous professional education: genesis of concepts]. *Pedagogical discourse*, Vol. 9, pp. 303–309. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 07.04.2021

УДК 373.5.016:5-047.37(073)

DOI:

**Наталія Галицька, аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти
КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти”**

**ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ
НА УРОКАХ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Розвиток дослідницьких умінь на уроках природничо-математичних дисциплін у сучасному освітньому середовищі є нагальним питанням у методичці математики, фізики, хімії, біології, географії. У статті запропонований спецкурс щодо розвитку дослідницьких умінь здобувачів освіти на уроках у закладах загальної середньої освіти. Виокремлено модулі вивчення зазначеного питання та запропоновано форми їх реалізації у процесі формування природничо-математичної компетентності сучасного фахівця. Визначено індивідуально-творчу роботу, самостійну роботу та практичні завдання.

Ключові слова: шкільна освіта; освітнє середовище; урок; природничо-математичні дисципліни; природничо-математична компетентність; компетентнісний підхід; дослідницькі вміння; МАН; дослідницькі задачі.

Лім. 5.

**Natalia Halytska, Postgraduate Student of the Pedagogy and Management of Education Department,
Municipal Higher Education Institution “Kherson Academy of Continuing Education”**

**PRACTICAL IMPLEMENTATION OF THE DEVELOPMENT OF RESEARCH SKILLS
IN LESSONS OF NATURAL AND MATHEMATICAL DISCIPLINES**

The development of research skills in the lessons of natural and mathematical disciplines in the modern educational environment is an urgent issue in the methodology of mathematics, physics, chemistry, biology, geography. The article offers a special course on the development of research skills of students in lessons in general secondary education. Modules of studying the specified question are allocated and forms of their realization in the course of formation of natural and mathematical competence of the modern expert are offered. Individual-creative work, independent work and practical tasks are defined.

The list of research skills in the lessons of natural and mathematical disciplines is determined: operational-basic skills: to solve exercises, problem tasks, situations; experimental research tasks; tasks: research, experimental, logical, local lore, tasks on agricultural topics. Information and communication skills are defined as how to work on oral or written instructions; prepare reports. Practical and technical skills are better defined: to perform educational experiments; follow the technique of the experiment; use measuring instruments; drawing tools; working tools, devices, material; simulate; make graphs, charts; make visual aids; collections; to prepare handouts; analyze and independently compose schemes, drawings; to monitor the weather; draw up a calendar; observations; compare